

Nr 164.

Kungl. Maj:ts proposition till riksdagen angående ytterligare statsunderstöd till Närdingens sjösänkningsföretag i Stockholms län; given Stockholms slott den 15 februari 1929.

Kungl. Maj:t vill härmed, under åberopande av bilagda utdrag av statsrådsprotokollet över jordbruksärenden för denna dag, föreslå riksdagen att bifalla det förslag, om vars avlåtande till riksdagen föredragande departementschefen hemställt.

Under Hans Maj:ts
Min allernådigste Konungs och Herres frånvaro:

GUSTAF ADOLF.

J. B. Johansson

Utdrag av protokollet över jordbruksärenden, hållet inför Hans Kungl. Höghet Kronprinsen-Regenten i statsrådet å Stockholms slott den 15 februari 1929.

Närvarande:

Statsministern LINDMAN, ministern för utrikes ärendena TRYGGER, statsråden LÜBECK, WOHLIN, BESKOW, LUNDVIK, BORELL, VON STEYERN, MALMBERG, LINDSKOG, BISSMARK, JOHANSSON.

Departementschefen, statsrådet Johansson anför:

Den 9 augusti 1912 beviljade Kungl. Maj:t under de i kungörelsen den 14 juni 1901 stadgade villkor lån från odlingslånefonden med 209,000 kronor till ett företag, avseende sänkning av sjöarna Närdingen, Lillsjön och Sättern samt torrläggning av mark till ett stort antal fastigheter i Edebo, Ununge, Edsbro, Knuthy samt Söderby-Karls socknar av Stockholms län, varjämte Kungl. Maj:t fastställde arbetsplan för företagets utförande.

Ifrågavarande företag planlades vid en år 1911 hållen syn enligt lagen den 20 juni 1879 om dikning och annan vattenavledning. Den av företaget berörda arealen utgjorde 728.54 hektar, varav 362.32 hektar åker, 270.56 hektar äng och odlingsmark samt 95.66 hektar annan jord. Kostnaden för företaget beräknades till 376,000 kronor, varav 166,000 kronor utgjordes av arbetskostnader och 210,000 kronor av lösen för Schebo bruk tillhörigt vattenverk, som berördes av sänkningsföretaget. Båtnaden av företaget uppskattades till 388,641 kronor 95 öre. De intressenter i företaget, som år 1912 erhöilo odlingslån, representerade ägor, som genom företaget beräknades vinna ett förhöjt jordvärde av 298,578 kronor 45 öre, utgörande 76.83 procent av hela den genom vattenavledningen uppkomna jordförbättringen.

Den 18 juli 1924 anvisade Kungl. Maj:t efter ansökan av ovannämnda intressenter ytterligare lån från odlingslånefonden med 22,980 kronor, vilket belopp avsåg den andel av kostnaden, som belöpte på en egendom, vars ägare av sagt sig båtnaden av företaget.

Arbetet har under år 1924 slutförts och av lantbruksstyrelsen godkänts.

I en den 21 november 1927 till Kungl. Maj:t inkommen skrift har *styrelsen för företaget* gjort framställning om statsbidrag av 125,300 kronor till täckande av ökade kostnader för företaget. Styrelsen har härom anført bland annat:

Under arbetets fortgång och sedan dess avslutande hade på intressenterna utdebiterats och av dem erlagts 239,602 kronor 95 öre. Vidare utdebiteringar hade styrelsen icke ansett tillrädligt att göra, utan hade företaget i övrigt måst finansieras medelst upplånade medel. Arbetet hade påbörjats år 1911, i det att entreprenör antagits för den del av företaget, som omfattat sänkningen av Nörden, vilken del av arbetet utförts enligt planen. Samme entreprenör hade sedan inlämnat anbud på övriga delar av företaget, men som detta anbud ansetts för högt, hade det icke antagits av föreningen. Entreprenören hade då på mycket svaga grunder öppnat process mot föreningen, och denna process hade pågått i tre år samt slutligen avgjorts genom skiljedom till föreningens förmån. Arbetet hade på grund av processen måst vila under hela denna tid och kunnat återupptagas först år 1915.

Mellan åren 1915 och 1923 hade krigskonjunkturer med oerhört höga arbetslöner, materialpriser och räntesatser varit rådande. Dessa omständigheter hade orsakat, att arbetet dragit långt ut på tiden och medfört höga kostnader. Genom den oupphörliga stegringen av arbetslöner och materialpriser hade den antagne entreprenören icke kunnat fullfölja sina åtagna förpliktelser. Arbetena hade lämnats ofullbordade, och styrelsen hade gång på gång måst antaga nya entreprenörer med alltjämt höjda entreprenadsummor. Sista delen av arbetet hade på entreprenad överlämnats till ett kooperativt lag arbetare, som blivit arbetslösa genom Schebo bruks nedläggande. Genom att industriarbetarna varit ovana vid dylikt arbete, hade ytterligare fördyring åstadkommit.

Till dessa olyckliga omständigheter komme, att en av de största intressenterna, på vars andel skulle kommit nära 11 procent av kostnaderna, år 1912 av sagt sig båtnaden, och denna andel hade måst fördelas på de kvarvarande intressenterna. För att åtminstone delvis täcka denna del av

kostnaderna, uppgående till 41,606 kronor, hade ansökts om statsbidrag och odlingslån å tillhopa 31,960 kronor, men hade endast odlingslån å 22,980 kronor beviljats.

Än svårare följder hade föranletts av det förhållandet att ett par av de största intressenterna, Schebo bruk, som bort bidraga med 13.8 procent, och Berga med en bidragsskyldighet å 17.5 procent av kostnaderna, under arbetets utförande varit på obestånd. Om styrelsen under sådana förhållanden verkställt utdebitering på intressenterna, skulle ingenting kunnat indrivas från de båda största delägarna, och genom en framtvingad exekutiv auktion å dessa hade riskerats, att egendomarna kunde helt och hållet frigöras från sin betalningsskyldighet till företaget, varigenom över 31 procent av kostnaderna måst fördelas på de kvarstående delägarna.

Detta vore, jämte de för jordbruket svåra tiderna, huvudsakliga skälet till att styrelsen icke, såsom annars bort ske, under arbetets fortgång och omedelbart efter dess slutförande sökt indriva bidragen från företagens intressenter utan i stället upplånat behövliga medel. Redan med de utdebiteringar, som verkställts, hade delägare, vars jord beräknats erhålla det högsta förbättringsvärdet, erlagt 400 kronor per hektar, vilket för visso vore allt vad de tålt vid.

Till alla dessa svårigheter hade kommit, att delägarna kring sjön Sättern, vilka ansåge, att förbättringsvärdet av deras jord blivit för högt uppskattat, inom laga tid begärt ny uppskattning, och då de tillsammans skulle svara för 17.625 procent av kostnaderna, hade detta bland annat förorsakat, att insyningen av arbetet måst uppskjutas och att återbetalning av det första statslånet icke kunnat påbörjas.

Med hittills upplupna — ävenledes genom lånemedel erlagda — räntor hade företaget enligt bokslutet 31 december 1926 kostat ej mindre än 561,572 kronor, alltså betydligt överstigande det beräknade förbättringsvärdet. Av denna kostnad utgjorde 176,777 kronor räntemedel. Föreningens skuldbörda utgjorde enligt nämnda bokslut 321,969 kronor 28 öre, därav statslånet 215,961 kronor 14 öre och den svävande skulden, som nu skulle utdebiteras på de kvarstående intressenterna, 106,008 kronor 14 öre. Efter den 31 december 1926 hade skuldbördan ytterligare ökats genom upplupna räntor och komme ytterligare att ökas för varje dag. En utdebitering på kvarstående, nästan undantagslöst ekonomiskt svaga intressenter, skulle fullborda flertalet ägares ekonomiska obestånd och åstadkomma en förödande krasch bland ortens jordbrukare.

Styrelsen kunde under nämnda förhållanden icke förebrås för att den sökt undvika en dylik olycka. Detta styrelsens handlingssätt framstode så mycket förklarligare, om man kände ställningen i den trakt, företaget berörde. Av företagens intressenter vore det endast 3, som brukade mer än 50 hektar jord, 8 brukade mer än 25 hektar och 112, som brukade under 25 hektar, vore alltså småbrukare eller småbönder. Av dessa mindre delägare vore 53 bosatta inom Ununge kommun, de övriga inom närgränsande kommuner Edebo, Edsbro, Knutby och Söderby-Karl. Alla dessa kommuner vore hårt betungade av skatter. Värst vore det dock ställt inom Ununge på grund av att Schebo bruk nedlagt sin verksamhet, varigenom hela dess arbetarstam råkat ut för arbetslöshet och kommunen, samtidigt med att den måste hjälpa de arbetslösa och öka sina utgifter, måst se antalet beviljingskronor nedgå från 9,898 år 1922 till 3,794 år 1926 och utdebiteringen oupphörligen stiga ända till 16 kronor 90 öre år 1926. Kom-

munens skuldbörda utgjorde i november 1927 över 92,000 kronor. De arbetslösas antal hade den 1 oktober 1927 uppgått till 86.

När till denna skildring av det ekonomiska läget lades, att den elektrifiering, som utförts åren 1918 och 1919 inom kommunen med anslutning till Älvkarleby kraftverk, vore den dyraste i hela landet på ett enda företag när, och att jordbrukarna inom kommunen förorsakades ytterst betungande utgifter för erläggande av räntor och amorteringar, så vore lätt att inse, att det ekonomiska läget vore sådant, att om de på de 53 intressenterna i torrlägningsföretaget belöpande andelarna skulle utan vidare indrivas — vilket bleve nödvändigt, om icke hjälp från staten erhöles — så måste flertalet av dessa idoga småbönder gå från gård och grund och kommunen göras alldeles utfattig.

I fråga om beloppet av det sökta bidraget har arbetsstyrelsen erinrat att, därest företaget icke nu varit fullbordat, företaget enligt kungörelsen den 11 juni 1926 angående villkoren för statsbidrag från statens avdikningsanslag haft möjlighet att erhålla statsbidrag, uppgående till en tredjedel, alternativt hälften av de beräknade kostnaderna.

I ärendet hava infordrade utlåtanden avgivits dels den 3 februari 1928 av lantbruksstyrelsen, som därvid överlämnat av lantbruksingenjören Nils Risberg och länsstyrelsen i Stockholms län avgivna yttranden, dels ock den 7 mars 1928 av statskontoret.

Lantbruksingenjören Risberg har vitsordat riktigheten av de i styrelsens framställning lämnade uppgifterna om de svårigheter, som utan intressenternas förvällande inställt sig under arbetets bedrivande; och har Risberg vidare anfört bland annat:

Arbetsstyrelsens förfaringssätt att icke verkställa utdebitering på två av företagets största delägare så länge risk för konkurs och exekutiv försäljning av deras fastigheter förelegat, hade senare visat sig välbetänkt. Sedan dessa fastigheter övergått i andra händer hade för dem till företaget erlagts 75,550 kronor 97 öre. Beträffande den ena av de ifrågavarande egendomarna hade dock ett belopp av 1,669 kronor 91 öre måst avskrivas på grund av konkurs. Förutom genom de båda fastigheternas förvällande hade ränteutgifter jämväl förorsakats därav, att såsom styrelsen omförmäلت en intressent år 1912 av sagt sig båtnaden av företaget.

Risberg hade påbörjat förnyad uppskattning av båtnaden av företaget, men hade förrättningen ännu ej blivit avslutad, varför någon slutlig fördelning ännu ej föreläge. Då den slutliga fördelningen av kostnaderna ej ännu kunnat fastställas, hade de till företaget utlämnade odlingslånen ej kunnat fördelas mellan de olika fastigheter, som ägde del i desamma, varför arbetsstyrelsen, intill dess fördelningen av lånen skett och de olika andelarna därav för vederbörande fastigheter blivit antecknade i jordeboken, hade att till statskontoret inbetala annuiteterna å desamma.

Av de få större egendomar, som inginge i företaget vid arbetsplanens upprättande, hade ett par sedermera blivit uppdelade i småbruk eller egna hem. Så gott som samtliga i företaget intresserade delägare utgjordes därför numera av mindre jordbrukare eller lägenhetsägare, för vilkas ekonomiska ställning företaget i många fall syntes kunna medföra svåra följder, därest ytterligare hjälp ej lämnades dem. Det torde under sådana förhållanden vara uppenbart, att stora svårigheter mötte att anskaffa för

skuldernas förräntning och amortering erforderliga medel, särskilt som de allmänna ekonomiska förhållandena inom Ununge socken, inom vilken huvudsakliga delen eller 53,765 procent av företaget vore belägen, på grund av rådande arbetslöshet och andra kristidens verkningar vore synnerligen brydsamma. Då någon lättnad för intressenterna i deras salunda utan eget förvällande iråkade bekymmersamma belägenhet icke på annat sätt torde stå till buds, syntes den enda utvägen till räddning från ekonomiska svårigheter för många av dem vara, att staten trädde hjälpande emellan.

Kostnaden för företaget hade enligt av Risberg gjort utdrag ur räkenskaperna för detsamma till och med utgången av år 1927 uppgått till 386,272 kronor 24 öre, varav 176,272 kronor 24 öre arbetskostnader och andra därmed jämförliga utgifter samt 210,000 kronor ersättning till vattenverket vid Schebo bruk. Härtill komme ränteutgifter med sammanlagt 99,449 kronor 69 öre, i vilket belopp dock icke inginge erlagda räntor å odlingslånet, för vilket annuiteter — ränta och amortering — erlagts med sammanlagt 108,691 kronor 68 öre. Ehuru arbetet till stor del utförts under den såsom följd av krigsutbrottet inträffade dyrtiden, hade den egentliga kostnaden för företaget, 386,272 kronor 24 öre, med endast 10,272 kronor 24 öre överstigit den vid arbetsplanens fastställelse beräknade kostnaden 376,000 kronor.

Förutom genom odlingslånen å tillsammans 231,980 kronor hade för hittills gjorda utbetalningar nödiga penningmedel erhållits genom utdebitering bland delägarna av sammanlagt 239,602 kronor 95 öre. Härav hade för annuiteter å odlingslånen till och med år 1927 åtgått 108,691 kronor 68 öre, vadan av de utdebiterade medlen endast 130,911 kronor 27 öre återstode för att tillsammans med odlingslånen 231,980 kronor — sålunda tillhoppa 362,891 kronor 27 öre — möta övriga utgifter. Då dessa uppginge till 485,721 kronor 93 öre, varav 386,272 kronor 24 öre utgjorde arbetskostnader och därmed jämförliga utgifter samt 99,449 kronor 69 öre ränteskulder, skulle för skuldernas täckande erfordras ett kapitaltillskott av 122,830 kronor 66 öre.

Risberg ifrågasatte antingen att bidrag från statens avdikningsanslag eller av andra medel, som kunde för ändamålet anvisas, beviljades med belopp, motsvarande det ovan angivna kapitaltillskottet 122,830 kronor, eller att lånet nedskreves med nämnda belopp eller ock att räntefritt anstånd med lånets återbetalning lämnades för så lång tid som kunde beräknas åtgå för sagda ränteskuldernas slutliga amortering, varvid annuiteterna syntes kunna beräknas uppgå till ungefärligen samma belopp som de, vilka nu erlades å odlingslånet, eller i runt tal 14,000 kronor, i vilket fall anstånd torde böra medgivas under 13 år.

Länsstyrelsen i Stockholms län har yttrat bland annat följande.

Av de kommuner inom länet, som under år 1927 gjort ansökning om understöd av skatteutjämningsmedel åt synnerligen skattetyngda kommuner, vore Ununge den i ekonomiskt avseende sämst ställda. Denna kommun hade under åren 1925—1927 haft det högsta skattetrycket. Den årliga utdebiteringen för komunal-, landstings- och vägs-katt hade i medeltal varit 18 kronor 30 öre per 100 kronors inkomst av fast egendom, kapital och arbete. Den inkomst, varå kommunalutskylder debiterats, hade i Ununge från 1925 års till 1927 års taxering nedgått med ungefär 20 procent. Denna kommuns skuldbörda vore också anmärkningsvärt stor, såsom framginge av det förhållandet, att i 1928 års utgiftsstat måst upptagas ett belopp av 6,255 kronor för annuiteter å lån. Bland de understödssökande kommunerna inom länet vore även

Edebo, vars ekonomiska ställning dock vore något bättre än Ununges. Utdebiteringen hade under åren 1925—1927 i medeltal varit 12 kronor 33 öre, men kommunen hade i förhållande till storleken avsevärda skulder. Övriga av sjösänkingsföretaget berörda kommuner hade icke begärt understöd av skatteutjämningsmedel, men torde åberopade förhållande ifråga om skattekraft, om också i mindre grad, gälla även dessa.

För egen del finge länsstyrelsen varmt förorda, att hjälp i någon form lämnades företaget samt, därest oöverstigliga hinder av formell art ej mötte, livligt tillstyrka bifall till den gjorda framställningen, i den omfattning, som av lantbruksingenjören funnits skälig, eller med ett statsbidrag av 122,830 kronor.

Lantbruksstyrelsen har i ärendet anfört huvudsakligen följande.

Lantbruksstyrelsen funne för sin del det vara uppenbart, att det nödläge, vari intressenterna uti ifrågavarande sjösänkingsföretag råkat, icke enbart eller ens huvudsakligen förorsakats av omständigheter, som med nämnda företag stått i direkt samband. I den mån orsakerna till nödläget emellertid kunde härledas till sjösänkingsföretaget, syntes desamma till väsentlig del vara att söka i de opåräknade ränteutgifter å sammanlagt omkring 100,000 kronor, som delägarna i företaget fått vidkännas. Den direkta ökningen av arbetskostnaderna, vilken ökning utgjort allenast 10,272 kronor 24 öre, eller omkring 6 procent av den vid arbetsplanens fastställelse beräknade kostnaden, 166,000 kronor, torde direkt kunna anses av underordnad betydelse i detta sammanhang. Vid sådant förhållande syntes någon erinran icke kunna göras mot den vid 1911 års syneförrättning verkställda beräkningen av företagets kostnader. Snarare kunde nämnda kostnadsberäkning sägas hava fullt tillfredsställande bestått provet.

De nu yppade svårigheterna att finansiera företaget vore sålunda att i allt väsentligt härleda till omständigheter, vilka stått i samband med arbetsstyrelsens förvaltning av företagets angelägenheter. Emellertid kunde framhållas, att det näppeligen torde stått i arbetsstyrelsens makt att i någon högre grad undvika de utgiftsstegringar, som, enligt vad lantbruksstyrelsen kunde finna, varit avgörande för företagets ekonomiska ställning. Detta gällde i främsta rummet de ränteutgifter, som förorsakats av det nödtvungna uppskovet med indrivningen av vissa intressenters kostnadsandelar, ävensom av det förhållandet, att odlingslånet på grund av gjorda framställningar om ny båtnadssuppskattning icke kunnat fördelas på vederbörande fastigheter. Vad särskilt beträffade sistnämnda förhållande syntes arbetsstyrelsen hava funnit sig därav föranlåten att upplåna erforderliga medel för inbetalning av annuiteterna på odlingslånet, förmodligen av det skälet att intressenterna ställt sig avvisande till en utdebitering för ifrågavarande ändamål, innan lånet fördelats på fastigheterna. Lämpligheten av ett dylikt förfaringssätt torde emellertid kunna ifrågasättas. Enär ifrågavarande annuiteter i varje fall skulle slutligen gäldas av vederbörande delägare, borde det från ekonomisk synpunkt varit förmänligare, om dessa hade kunnat förmås att enligt en i avvaktan på lånets fördelning preliminär beräkningsgrund tillskjuta för annuiteterna erforderliga belopp.

Med hänsyn till de svårigheter, vilka sålunda mött ifråga om ordnandet av företagets ekonomi, funne lantbruksstyrelsen för sin del föreliggande framställning om understöd av allmänna medel värd beaktande från statsmakternas sida. Det kunde väl ifrågasättas, huruvida eventuellt understöd, vid det förhållandet att sökandenas allmänna ekonomiska nödläge torde till huvudsaklig del hava förorsakats av sjösänkingsföretaget ovid-

kommande omständigheter, icke rätteligen borde utgå i en annan ordning än i framställningen avsåges. Lantbruksstyrelsen funne sig emellertid i detta avseende icke böra göra något uttalande.

Vad beträffade frågan om eventuellt anvisande av ytterligare statsunderstöd till företaget, vare sig i form av bidrag eller lån, ville lantbruksstyrelsen till en början erinra att, enligt vad hittills i allmänhet tillämpats, sådant ytterligare understöd ansetts böra komma i fråga endast under förutsättning, att ansökning därom blivit gjord inom ett år efter företagets slutförande. Undantag härifrån hade dock medgivits, när anledning därtill förefunnits. I det här förevarande fallet hade företaget avslutats år 1924, medan ansökningen om ytterligare statsunderstöd inkommit till jordbruksdepartementet först den 21 november 1927. Denna omständighet syntes emellertid, med hänsyn till av sökandena åberopade särskilda omständigheter, icke nödvändigtvis böra utgöra hinder för upptagande till prövning av frågan om företagets ytterligare understödjande medelst statsmedel.

Det företaget hittills beviljade statsunderstödet hade enbart utgjorts av lån, som beviljats dels den 9 augusti 1912 med 209,000 kronor och dels den 18 juli 1924 med 22,980 kronor. Däremot hade något statsbidrag utan återbetalningsskyldighet icke utgått till företaget. Framhållas torde emellertid, att hinder icke borde hava förefunnits för anvisande av jämväl dylikt bidrag i samband med beviljandet av förstnämnda lån, därest ansökning i sådant avseende gjorts av vederbörande intressenter. Enligt år 1912 gällande bestämmelser för erhållande av statsbidrag från allmänna avdikningsanslaget kunde nämligen sådant bidrag beviljas med högst hälften av den kostnad, som belöpte på sökandena tillhörig icke odlad jord. I förevarande fall uppgick nämnda kostnad till 156,190 kronor 34 öre, varför bidraget hade kunnat utgå med i runt tal 78,090 kronor. När vid ifrågasvarande tidpunkt ansökning gjordes om såväl bidrag som lån, beräknades lånet till den kostnadsandel, som belöpte på sökandena tillhörig odlad jord, under iakttagande att detsamma icke komme att överstiga 70 procent av den på samma jord uppskattade båtnaden. I förevarande fall var båtnaden i denna del uppskattad till 137,145 kronor. Lånet hade sålunda, under förutsättning att jämväl bidrag anvisats i enlighet med vad ovan sagts, beräknats till 70 procent av nyssnämnda båtnadsbelopp, eller i runt tal 96,000 kronor, varigenom sammanlagda statsunderstödet till företaget hade uppgått till $78,090 + 96,000 = 174,090$ kronor.

Vidare torde framhållas, att den ansökning om statsunderstöd till båtnadsjordens kostnadsandel i företaget, som föranledde beviljandet år 1924 av ett ytterligare lån till företaget å 22,980 kronor, avsåg såväl bidrag som lån till ifrågasvarande kostnad. Då emellertid några omständigheter av särskilt ömmande art, vilka kunde motivera avvikelser från i liknande fall vanligen tillämpat förfaringssätt, icke blivit anförda, tillstyrkte lantbruksstyrelsen i skrivelse i ärendet den 21 juni 1924 endast ytterligare lån till företaget. På grund av vad sedermera blivit upplyst beträffande företagets ekonomiska ställning, syntes likväl nu anledning kunna förefinnas att ånyo till prövning upptaga frågan om beviljande av jämväl statsbidrag till båtnadsjordens kostnadsandel. Lantbruksstyrelsen funne då för sin del, under åberopande av Kungl. Maj:ts beslut den 31 december 1920 angående bidrag till den i Mosjöbottens torrlägningsföretag i Örebro län ingående båtnadsjorden, hinder numera icke böra möta för beviljande av dylikt jämväl till nämnda del. I fråga om bidragets storlek torde därvid enahanda beräkningsgrunder böra tillämpas, som vore gällande vid tidpunkten för tilläggs-

lånets beviljande år 1924. Båtnadsjordens kostnad till företaget i vad densamma skulle utgöras av läneseökandena, uppginge till 31,763 kronor 68 öre. Vid förenämnda tidpunkt kunde bidrag utgå med en fjärdedel av respektive kostnadsbelopp. Bidraget torde sålunda i detta fall kunna beräknas till en fjärdedel av 31,763 kronor 68 öre eller i runt tal 7,940 kronor. För den händelse nämnda bidrag kunnat anvisas år 1924 i samband med det då beviljade lånet å 22,980 kronor till båtnadsjordens kostnadsandel, hade någon nedsättning av nämnda lån icke behövt komma i fråga, enär vid nämnda tid såväl bidrag som lån kunde utgå till samma mark.

Enligt vad av det ovan anförda framginge hade företaget, under förutsättning att dels ansökning om statsbidrag gjorts år 1912 och dels den verkliga omfattningen av företagets nödläge varit känd år 1924, kunnat understödjas med ett statsbidrag av sammanlagt 86,030 kronor ävensom med ett lån av 118,980 kronor eller tillhoppa 205,010 kronor. Detta belopp understege visserligen med 26,970 kronor det till företaget beviljade lånet å sammanlagt 231,980 kronor, men torde den omständigheten att en väsentlig del därav hade kommit att utgå i form av bidrag utan återbetalningsskyldighet möjligen kunnat i viss mån underlätta företagets finansiering.

Vidare framginge av det ovan sagda, att eventuellt anvisande år 1912 av ett statsbidrag å 78,090 kronor hade medfört en nedsättning av det nämnda år beviljade lånet från 209,000 kronor till 96,000 kronor eller med 113,000 kronor. För den händelse ifrågavarande statsbidrag nu funnes böra beviljas till företaget, torde emellertid med hänsyn till företagets ekonomiska nödläge någon nedsättning av sagda lån icke böra ske.

Därest statsbidrag med ovan beräknade belopp, sammanlagt 86,030 kronor, funnes kunna beviljas till företaget, skulle större delen av den skuldbörda, som åvilade bidrags- och lånetagarna, komma att avlyftas. Enligt av lantbruksingenjören Risberg verkställd beräkning uppginge hela företagets skuld till 122,830 kronor. Med ledning av i synehandlingarna angående företaget intagna bestämmelser om fördelningen av kostnaderna för detsamma beräknades bidrags- och lånetagarnas andel i nämnda skuldsumma till i runt tal 104,740 kronor, vilket belopp sålunda skulle komma att minskas till 18,710 kronor.

På grund av vad ovan anförts finge lantbruksstyrelsen tillstyrka, det Kungl. Maj:t ville utverka, att vederbörande intressenter uti ifrågavarande sjösänkingsföretag måtte, med bibehållen rätt till tidigare till företaget beviljat lån från odlingslånefonden, tilldelas ett bidrag från statens avdikningsanslag av 86,030 kronor.

Statskontoret har yttrat:

Med stöd av föreliggande utredning beträffande ifrågavarande företags ekonomiska ställning och därav föranledd överhängande risk för ekonomisk ruin för den stora mängden i företaget delaktiga mindre jordbrukare och med hänsyn därtill, att ett avsevärt bidrag från statens avdikningsanslag skulle hava kunnat till företaget anvisas, därest numera gällande bestämmelser om sådant bidrag kunnat å detta företag tillämpas, förefölle det statskontoret, som om goda skäl i detta fall föreläge för utverkande av statsbidrag till hjälp i nödläget; och finge statskontoret därför tillstyrka, att åtgärd måtte vidtagas i överensstämmelse med lantbruksstyrelsens hemställan.

*Departements-
chefen.*

Av utredningen i ärendet framgår, att de egentliga kostnaderna för ifrågavarande företag överstigit de beräknade kostnaderna, 376,000 kronor, med allenast ett jämförelsevis ringa belopp eller 10,272 kronor 24 öre men

att däremot företaget till följd av de för dess finansiering upptagna lån åsamkats ränteutgifter — förutom å odlingslånet — till belopp av ej mindre än omkring 100,000 kronor. Anledningarna till intressenternas brydsamma belägenhet äro sålunda icke att söka i förhållanden beroende av företagets planläggande och beräknande utan fastmera i ett sammanträffande av ogynnsamma omständigheter, dels sammanhängande med tidsutdräkt och andra svårigheter vid arbetets utförande samt intressenters utträde ur företaget eller iråkade obestånd och dels i de betungande utgifter, som drabbat intressenterna genom andra i deras hemkommuner inträdda ogynnsamma händelser. Såsom lantbruksstyrelsen framhållit, torde det näppeligen stått i arbetsstyrelsens makt att i någon avsevärdare grad undvika de av förstnämnda orsaker uppkomna utgiftsstegringarna. Följden för intressenterna har emellertid blivit, att dessa, som till största delen utgöras av mindre jordbrukare, iråkat en synnerligen brydsam ekonomisk situation, vilken om hjälp ej mellankommer torde bringa många av dem i ekonomiskt nödläge. På grund härav och då ett mera allmänt obestånd bland det stora antal intressenter, varom här är fråga, säkerligen skulle medföra en menlig inverkan jämväl för vissa av ifrågavarande kommuners redan förut svaga ekonomi, anser jag i likhet med de i ärendet hörda myndigheterna starka skäl föreligga för det allmänna att lämna bistånd.

Såsom av lantbruksstyrelsens yttrande framgår skulle statsbidrag utan återbetalningsskyldighet enligt tidigare gällande bestämmelser kunnat anvisas till företaget år 1912 med 78,090 kronor — vilket visserligen skulle medfört en nedsättning av det samma år beviljade lånet från odlingslånefonden från 209,000 kronor till 96,000 kronor — samt år 1924 med 7,940 kronor eller med sammanlagt 86,030 kronor. I överensstämmelse med lantbruksstyrelsens av statskontoret tillstyrkta förslag vill jag förorda, att företaget medgives statsbidrag utan återbetalningsskyldighet med sistnämnda belopp, vilket torde böra utgå av statens avdikningsanslag. Någon nedsättning av det beviljade odlingslånet synes icke böra härav föranledas.

På grund av vad sålunda anförts hemställer jag, att Kungl. Maj:t måtte föreslå riksdagen medgiva,

att till ovan omförmälda företag, avseende sänkning av sjöarna Närdingen, Lillsjön och Sättern, må anvisas statsbidrag från statens avdikningsanslag med 86,030 kronor.

Till denna av statsrådets övriga ledamöter biträdda hemställan lämnar Hans Kungl. Höghet Kronprinsen-Regenten bifall samt förordnar, att proposition i ämnet av den lydelse, bilaga vid detta protokoll utvisar, skall avlätas till riksdagen.

Ur protokollet:
Rune Thygesen.